

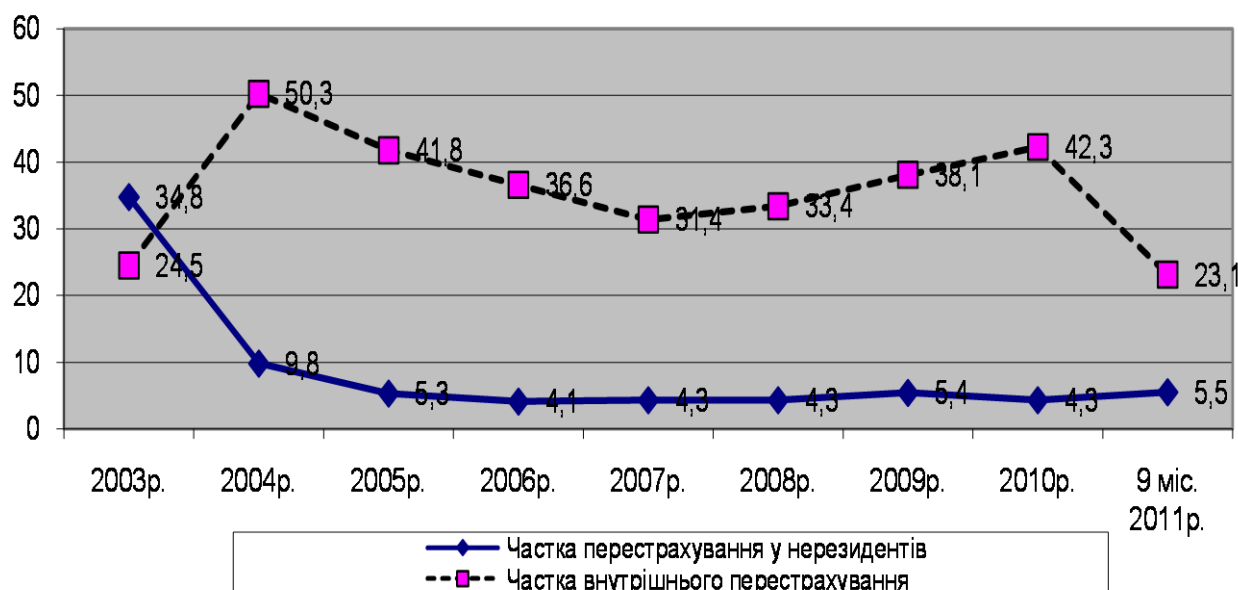
Прагматика та перспективи трансформації ринку перестраховування в Україні

Характерною особливістю економічної ситуації сучасного періоду є недостатній розвиток ринку перестраховування, що потребує вдосконалення та структурних трансформацій, підвищення статусу внутрішніх перестраховиків, застосування альтернативних форм і методів перестраховальної діяльності, підвищення капіталізацій вітчизняних перестраховиків.

За останні дев'ять років (2003-2011 рр.) вітчизняний ринок перестраховування розширює свої горизонти, нарощує обсяги операцій за договорами перестраховування, що мають чітку тенденцію до зростання та відповідає загальній динаміці страхових операцій на ринку страхування. Серед загальних тенденцій функціонування ринку перестраховування в 2003 році доцільно відзначити: глобальну консолідацію ринків, збільшення потреби в контрактних ємностях, акселерацію цін, зміну програмного покриття, різке скорочення ємності для ризику тероризму, підвищення тарифів на страхування майнових, авіаційних і морських ризиків [1, с.58]. Водночас на розвиток ринку перестраховування безпосередньо вплинули значні фінансові ємності міжнародних перестраховиків, масова пропозиція офшорного перестраховування, зростання рейтингів перестраховиків та їх отримання новими компаніями.

Негативні тенденції на ринку перестраховування в 2003 р. зумовили необхідність в удосконаленні державного регулювання перестраховальних операцій. Відтак, прийнято цілу низку нормативних документів, які посилювали контроль за проведенням перестраховування з перестраховиками-нерезидентами та посприяли скороченню псевдоперестрахових операцій [2-5]. Саме нові нормативно-правові документи забезпечили умови для формування класичного ринку перестраховування в нашій державі.

Позитивні зміни на ринку перестраховування у 2004 році підтверджуються динамікою частки страхових премій, переданих у внутрішнє та зовнішнє перестраховування (рис. 1).

**Рис. 1. Динаміка вихідного перестраховання в Україні
за 2003-9 міс. 2011рр. [6-11]**

Після введення нормативних змін у взаємовідносини учасників перестраховальних відносин вперше за усі роки в 2004 році скорочується частка страхових премій, переданих перестраховикам-нерезидентам - до 9,8%, водночас збільшується питома вага внутрішнього перестраховання - до 50,3%. Відтак формується інституціональне середовище для розвитку внутрішнього ринку перестраховання та нарощування його ємності.

Динаміка розвитку ринку перестраховання України впродовж 2005-2010 рр., яка подано у табл. 1, засвідчує наступні тенденції його функціонування [6-11]:

1. За 2005-2006 рр. обсяг валових страхових премій, переданих у перестраховання, продовжує знижуватися, однак з меншою інтенсивністю, ніж у 2004 та 2005 рр. (на 93% в 2005 р. та лише на 8% в 2006 році). Це зумовлено різким зменшенням перестраховальних операцій з перестраховиками-нерезидентами внаслідок посилення нормативно-правових вимог до їх здійснення. З 2005 року перестраховання за кордон проводиться лише із страховиками (перестраховиками), діяльність яких контролюється регуляторними органами відповідних країн та Держфінпослуг (з 23.11.2011р.

Нацкомфінпослуг) на основі бази даних про їх фінансові рейтинги. Впродовж 2006-2010 рр. зростають обсяги і частка вихідного перестраховування (від 5621,7 млн. грн. (40,6%) в 2006 р. до 10745,2 млн. грн. (46,6%) в 2010 р.). Винятком є 2009 рік, у якому спостерігається зниження величини страхових премій, переданих у перестраховування, що пояснюється впливом світової фінансово-економічної кризи на уповільнення темпів зростання показників функціонування страхового ринку.

Таблиця 1

**Динаміка основних показників ринку перестраховування України
за 2005-9 міс. 2011 рр. (млн. грн.) [6-11]**

№ з/п	Показники	Роки						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	9міс.2011
1.	Валові страхові премії	12853,5	13829,9	18008,2	24008,6	20442,1	23081,7	16430,3
2.	Обсяг страхових премій, переданих у перестраховування, у т.ч.	6047,0	5621,7	6423,9	9064,6	8888,4	10745,2	4699,6
-	перестраховикам-резидентам	5370,7	5060,6	5654,4	8026,8	7784,1	9753,9	3788,9
-	перестраховикам-нерезидентам	676,3	561,1	769,5	1037,8	1104,3	991,1	910,7
3.	Частка страхових премій, переданих у перестраховування, %, у т.ч.	47,1	40,6	35,7	37,7	43,5	46,6	28,6
-	перестраховикам-резидентам, %	41,8	36,6	31,4	33,4	38,1	42,3	23,1
-	перестраховикам-нерезидентам, %	5,3	4,1	4,3	4,3	5,4	4,3	5,5
4.	Валові страхові виплати	1894,2	2599,6	4231,0	7050,7	6737,2	6104,6	3482,2
5.	Виплати, компенсовані перестраховиками, у т.ч.	409,6	396,3	654,7	926,5	967,9	508,6	326,7
-	перестраховиками-резидентами	344,3	122,8	325,7	504,7	680,8	219,0	85,9
-	перестраховиками-нерезидентами	65,3	273,4	329,0	421,9	287,1	289,6	240,8
6.	Частка перестраховиків у страхових виплатах, %, у т.ч.	21,6	15,2	15,5	13,1	14,3	8,3	9,4
-	перестраховиків-резидентів, %	18,2	4,7	7,7	7,1	10,1	3,6	2,5
-	перестраховиків-нерезидентів, %	3,4	10,5	7,8	6,0	4,2	4,7	6,9
7.	Страхові премії, отримані від перестраховальників-нерезидентів	20,3	21,5	112,2	317,5	242,1	192,3	211,0
8.	Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	6,5	13,5	504,1	1055,6	1050,4	1837,1	576,2

У 2010 році відбулося незначне “пожвавлення” страхового ринку, однак показники його функціонування не досягли докризових значень. Так, порівняно з 2009 роком в 2010 році надходження страхових премій збільшуються на 2639,6 млн. грн. (12,6%). Основним чинником відповідної динаміки є зростання обсягів та частки внутрішнього перестраховування на

1969,9 млн. грн. (4,2%), розмір якого перевищує рівень докризового періоду 2008 року на 26,6%.

Варто зазначити позитивні і негативні тенденції функціонування ринку перестраховування за 9 міс. 2011 року. Так, порівняно з аналогічним періодом 2010 року на 6,5% зросли валові страхові премії, одна обсяг премій, переданих в перестраховування, зменшився на 33,1% (на 2324,4 млн. грн.) у частині внутрішнього перестраховування (майже на 20%). При цьому не можна стверджувати про підвищення капіталізації вітчизняних страховиків, оскільки обсяг сформованих страхових резервів за 9 міс. 2011 року порівняно з аналогічним періодом 2010 року зростає лише на 1084,5 млн. грн., тоді як розмір сплачених статутних капіталів зменшується на 800,2 млн. грн. Відтак, така тенденція пояснюється обраною політикою страховиків щодо залишення на власному утриманні значної частини ризику. Водночас позитивним аспектом розвитку внутрішнього перестраховального ринку є переважаюча частка вихідного внутрішнього перестраховування (23,1%) над перестраховуванням у нерезидентів (5,5%). Це є позитивним аспектом розвитку ринку перестраховування, що свідчить про підвищення капіталізації вітчизняних страховиків (перестраховиків) та його очищення від “схемного” страхування і перестраховування з перестраховиками-нерезидентами.

2. Аналогічні тенденції 2005-2009 рр. характерні для динаміки страхових виплат та виплат, компенсованих перестраховиками. Однак, якщо обсяг валових страхових виплат знижується від 7050,7 млн. грн. в 2008 році до 6737,2 млн. грн. в 2009 році (на 313,5 млн. грн.), то частка виплат, компенсована перестраховиками, зростає, як в абсолютному значенні від 926,5 млн. грн. в 2008 році до 967,9 млн. грн. в 2009 році (на 41,4 млн. грн.), так і у відносному - на 1,2%. Скорочення страхових виплат у 2009-2010 рр. та виплат за договорами перестраховування в 2010 році є негативною тенденцією, яка свідчить про недостатність ліквідних інструментів у страховиків (перестраховиків), надмірну збитковість їх діяльності та неможливість виконати безпосередніх своїх зобов'язань перед страхувальниками (перестраховальниками). Досить низькою є частка перестраховиків у страхових виплатах, яка в 2010 році досягає

рекордно значення - 8,3%, зокрема у частині внутрішнього перестрахування (3,6%), що пояснюється низькою платоспроможністю вітчизняних перестраховиків та рівнем розвитку ринку перестрахування. Відповідно, Голова Держфінпослуг В.Волга на V Міжнародній конференції по страхуванню і перестрахуванню, яка відбулася 21 квітня 2010 року, у своїй доповіді зазначив пріоритетні заходи у сфері страхування, серед яких першочергове місце займає контроль за виконанням страховиками зобов'язань за укладеними договорами страхування та перестрахування, недопущення неплатоспроможності страховиків шляхом встановлення вимог до чистих активів. Позитивна динаміка прослідковується за 9 міс. 2011 року, коли частка перестраховиків у страхових виплатах перевищує цей показник за 2010 рік і становить 9,4%.

3. За результатами 2005 року в Україні спостерігалися позитивні тенденції інституційного розвитку ринку перестрахування: у 10 компаній 100% преміального доходу припадає на перестраховальні премії, у 23 компаній більш 90% преміального доходу формується за перестраховальними операціями. Станом на 2006 рік на ринку перестрахування функціонувало 10 перестраховиків, які здійснювали виключно перестраховальну діяльність. Однак за 2006-2010 рр. кількість професійних перестраховиків постійно скорочується і в 2008 році на ринку перестрахування функціонувала лише одна перестраховальна компанія VAB RE, а 2011 році на вітчизняному ринку перестрахування здійснюють діяльність універсальні страховики, які поєднують одночасно страхову і перестраховальну діяльність. Така тенденція є очевидною та характеризується особливістю вітчизняного страхового законодавства, відповідно до якої передбачено ліцензування лише страхової діяльності за окремими її видами, при цьому перестраховикам надається дозвіл здійснювати перестраховальні операції, однак тільки за тими видами страхування, на проведення яких у них є ліцензії.

Перспективи розвитку ринку перестрахування закладено у Проекті Закону України "Про страхування". Зокрема, у ньому передбачено ліцензування перестраховальної діяльності, а відтак створення інституту професійних перестраховиків, встановлено мінімальний розмір статутного

капіталу для перестраховиків у розмірі 3 млн. грн. На нашу думку, доцільно доповнити законопроект додатковими положеннями про договір перестраховання, що підвищить ефективність функціонування ринку перестраховання та прозорість взаємовідносин його учасників.

Отже, на кожному етапі формування і функціонування ринку перестраховання відбуваються зміни основних напрямів його розвитку, ролі інституцій ринку, а також відтворення стабілізаційних процесів. Закладені основи зростання кількості страхових компаній і перестраховиків та обсягу їх операцій, підвалини подальшого розвитку інфраструктурної системи страхування та реального розширення взаємовідносин між страховиками і перестраховиками. Відтак створюються економіко-правові передумови та формується інституційне середовище функціонування ринку перестраховання.

Література

1. Основи страхового права України. Навчальний посібник з комп'ютерним довідником "Дінай:Страхування" / [О.М. Залетов, О.О. Слюсаренко]; за ред. Б.М. Данилишина. - К.: Міжнародна агенція "BeeZone", 2003. - С.58.
2. Порядок та вимоги щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика)-нерезидента. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 124 від 4 лютого 2004 року // Урядовий кур'єр. - 2004. - №25, 10 лютого.
3. Порядок надання страховиками (цедентами, перестраховиками) інформації про укладені договори перестраховання зі страховиками (перестраховиками)-нерезидентами до Держфінпослуг. Затверджено Розпорядженням Держфінпослуг №914 від 4 червня 2004 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.dfp.gov.ua.
4. Порядок погодження в Держфінпослуг України договорів перестраховання перестраховками-нерезидентами для перерахування (купівля валюти страховиками-резидентами та страховими (перестраховими) брокерами-резидентами. Затверджено Розпорядженням Держфінпослуг №4123 від 3 червня 2005 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.dfp.gov.ua.
5. Про затвердження вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків і перестраховиків-нерезидентів. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України №1640 від 15 жовтня 2003 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 12 місяців 2005 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/files/12m2005.pdf>.
7. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 12 місяців 2006 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/Zvit2006_insurance.pdf.
8. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2007 рік та I квартал 2008 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/straxuvanja2007_1kv2008_last.pdf.
9. Підсумки діяльності страхових компаній за 2008 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/pidsumky_sk.pdf.
10. Підсумки діяльності страхових компаній за 2009 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2009.pdf.
11. Підсумки діяльності страхових компаній за 2010 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/sk_2010.pdf.